

HAKSIZ REKABET
HUKUKUNDA BAŞKALARININ
İŞ ÜRÜNLERİNDEN
YETKİSİZ YARARLANMA
(TTK M. 55/1-C)*

Arş. Gör. M. Sadık ÇAPA**

---

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

ÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu birçok kısımda olduğu gibi, haksız rekabet başlığı altında da yeni ve olumlu gelişmelere yer vermiştir. Kanun'un özellikle 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 57'ye tekabül eden m. 55 hükmünde, uygulamada en sık karşılaşılan haksız rekabet hallerinde bir genişleme olduğu görülmektedir. Söz konusu örnek kabilinden sayılan haksız rekabet hallerine bakıldığında, önceki Kanun'da düzenlenmemiş bentlerden biri 'başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma' ile karşılaşılmaktadır. Bu çalışmada, yeni bent olan 'başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma' konusu ele alınacaktır. Çalışmanın amacı, adı geçen düzenlemeyi, bentte yer alan kavramları ve bendin kapsamını incelemektir. Bent Türk hukukunda yeni olması ve Türk hukuk doktrininde çok fazla yer bulmaması sebebiyle çalışmada esas olarak İsviçre hukukundan yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Haksız rekabet, iş ürünleri, yetkisiz yararlanma, teknik çoğaltma, pazarlanmaya hazır.

UNJUSTIFIED UTILISATION FROM OTHERS' BUSINESS PRODUCTS IN UNFAIR COMPETITION LAW (TCC ART. 55/1-C)

ABSTRACT

As same in several sections of the Turkish Commercial Code with the number 6102, new and affirmative developments are included under the title of unfair competition. In the 55th provision of the Code particularly corresponding to 57th article of Turkish Commercial Code with the number 6762, it is obvious that an expansion has taken place in unfair competition in the light of frequently recurring cases in recent practice. When consulting the said unfair competition which is considered as exemplary, "unjustified utilisation from others' business products" is confronted which is one of the clauses not issued in the previous Code. In this study, the new clause "unjustified utilisation from others' business products" shall be discussed. The purpose of this study is to examine the scope of the clause and terms mentioned in the clause. Due to the new existence of the clause in Turkish law and also due to the poor existence in the Turkish law doctrine, mainly Swiss law shall be benefited from in the study.

Keywords: Unfair competition, business products, unjustified utilisation, technical reproduction, ready for the market.

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), haksız rekabete ilişkin düzenlemeleri m. 54 ve devamı (vd.) ile ele almıştır. TTK m. 54 vd. hükümleri İsviçre'nin 'Haksız Rekabete İlişkin Federal Kanun-Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (İsvHRK)' hükümlerine paralel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelerde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTTK) ile karşılaştırıldığında önemli yenilikler yer almaktadır. Bu yeniliklerden biri de TTK m. 55/1-c bendinde yer alan 'başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma'dır. Söz konusu bent, eTTK'da düzenlenmemiştir ve TTK ile Türk hukukuna girmiştir. Bu hüküm, İsvHRK m. 5'te ele alınmıştır ve TTK'nın bu açıdan mehazını teşkil etmektedir. İsvHRK m. 5 ise, mahkeme kararlarının tekrarı niteliğindedir.

Bu çalışmada, TTK m. 55/1-c hükmü ele alınacaktır. Söz konusu düzenleme Türk hukukunda yeni olması sebebiyle, Türk hukuk doktrininde ve yargı içtihatlarında çok fazla yer bulamamıştır. Dolayısıyla, çalışmada esas olarak İsviçre hukukundan yararlanılacaktır.

I. DÜZENLEMENİN AMACI VE KAPSAMI

A) Amaç

TTK m. 55/1-c) Başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma; özellikle;

1. Kendisine emanet edilmiş teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden yetkisiz yararlanmak,

2. Üçüncü kişilere ait teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden, bunların kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunun bilinmesi gerektiği hâlde, yararlanmak,

3. Kendisinin uygun bir katkısı olmaksızın başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmak.

Yukarıda ve madde gerekçesinde belirtildiği gibi söz konusu bent, Türk hukukunda yenidir ve önemli bir boşluğu doldurmaktadır^[1]. Hükmün kaynağı, İsvHRK m. 5 (Verwertung fremder Leistung) olup, Alman Haksız Rekabet Kanunu'nda (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) bu konu düzenlenmemiştir.

[1] Bkz. Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2013, s. 317; Kendigelen, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 82.

Ancak TTK m. 55/1-c'nin düzenlenmemiş olması ihtimalindeki boşluğu çok büyük bir eksiklik olarak kabul etmemek gerekir. Zira bu bent öngörülmemiş olsaydı dâhi, haksız rekabete ilişkin TTK m. 55'te sayılan haller sınırlayıcı nitelikte olmadığından, TTK m. 55/1-c kapsamına giren bir davranış veya uygulama söz konusu olsaydı, bu durum TTK m. 54/2 kapsamına girmesi şartıyla haksız rekabet olarak kabul edilebilecekti. Nitekim TTK m. 55 gerekçesinde, maddede sayılan kategorilerin örnek kabilinden olup uygulamada en sık karşılaşılan durumlar olduğu ve madde kapsamına girmeyen diğer durumların TTK m. 54/2 kapsamında haksız rekabet sayılabileceği belirtilmiştir^[2]. Bununla birlikte, bent kabul edilerek, bentte yer alan davranışların haksız rekabet oluşturduğu belirtilmiş oldu. Ancak bu durumdan, iş ürünlerinden yetkisiz yararlanan her somut olayın kanunen haksız rekabet olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Zira öncelikle söz konusu somut olayın bent kapsamına girip girmediğinin yorumlanması gerekmektedir^[3].

Bentle amaçlanan, ürünleri yetkisiz kullanan kişinin, iş ürünlerini meydana getiren veya hazırlayan kişiye karşı bu ürünlerden yararlanmak suretiyle herhangi bir rekabet avantajı sağlanmasının engellenmesidir^[4].

Ayrıca bent, yeni bir inhisar hakkı yaratmayı kapsamamaktadır^[5]. Dolayısıyla, bent ile öngörülen koruma doğrudan iş ürünlerine yönelik değildir. Burada ön plan çıkan husus daha çok, iş ürünlerinin sözleşme veya önsözleşme kaynaklı bir kişiye tevdi edilmesi ve bu kişinin yetkisi olmadığı halde onlardan yararlanmasıdır^[6].

Kanun koyucu, başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmayı haksız rekabet kapsamında kabul ederek, haksız rekabet hukukunu temellendiren emek ilkesinin geniş bir uygulamasına yer vermiştir. Hüküm, başkalarının emeğinden, iş, sonuç ve deneyimlerinden haklı olmayacak şekilde yararlanmaları önlemeyi hedeflemektedir^[7].

[2] Dolayısıyla Alman hukukunda, TTK m. 55/1-c kapsamına giren bir davranış veya uygulamaya sebebiyet verildiğinde, söz konusu davranış veya uygulama, haksız rekabete ilişkin genel hüküm olması dolayısıyla Alman Haksız Rekabet Kanunu § 3 kapsamında kabul ediliyorsa, o zaman bu durumun haksız rekabet teşkil ettiği söylenebilecektir (Alman Haksız Rekabet Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Göksoy, Yaşar Can, Yeni Alman Haksız Rekabet Kanunu ve Haksız Rekabet Alanında Getirdiği Yenilikler, DEÜHFED 2007, C. 9 S. 2, s. 143 vd.)

[3] Bkz. TTK m. 55 gerekçesi.

[4] Jung, Peter/Spitz, Philippe/Birkhäuser, Simone Brauchbar, Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG), Bern 2010, s. 587 N. 1.

[5] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 587 N. 1.

[6] Jecklin, Barbara, Leistungsschutz im UWG?, Bern 2003, s. 110.

[7] Böylece parazit (sömürücü) rekabet önlenmiş olacaktır (Erdil, Engin, Haksız Rekabet Hukuku, İstanbul 2012, s. 279). Ayrıca bkz. Y. 11. HD, 25.5.1998, E.2026/K.3741; Y.

B. Kapsam

1. Genel Olarak

TTK m. 55/1-c, fikri mülkiyet hakları açısından öngörüldüğü ve onları kapsamadığı madde gerekçesinde ifade edilmiştir^[8]. Ancak kanaatimizce, madde gerekçesinde yer alan bu açıklama daha çok TTK m. 55/1-c,1-2 hükümlerini ilgilendirmektedir. Zira İsviçre hukukunda, TTK m. 55/1-c'nin muadili olan İsvHRK m. 5/c açısından, çalışma ürünü aynı zamanda fikri mülkiyet haklarından biri ise (mesela, patent) ve bu fikri mülkiyet hakkı (veya fikri mülkiyet hakkının kapsadığı çalışma ürünü) çoğaltılıp devralınırsa, o zaman hakkı ihlal edilen kişi özel kanuna bağlı bir koruma talep edebileceği gibi, İsvHRK m. 5/c kapsamında bir koruma da talep edebileceği ifade edilmektedir^[9].

Bentte belirtilen üç hal, örnek kabilinden ve uygulamada sık karşılan örneklerdendir. Bu sonuca, bendin metninde yer alan 'özellikle' ibaresinden ulaşmak mümkündür. Dolayısıyla, başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma durumu bentte belirtilen üç hal dışında ortaya çıkarsa da haksız rekabete sebebiyet verebilecektir.

2. İş Ürünü

İş ürünü; iş, faaliyet ve üretim vs. açısından önem taşıyan, fikri mülkiyet haklarından sayılmayan ve belli bir fikri ve/veya maddi çaba gerektiren teklif, hesap, plan gibi ürünleri kapsar^[10]. Yani iş ürünü, ya fiziksel objeler ya da maddi olmayan ancak fiziksel olarak algılanabilen objeler olmak zorundadır^[11].

Herkesçe bilinen veya serbestçe arz edilebilen iş ürünlerinin, TTK m. 55/1-c,1-2 kapsamında değerlendirilemeyeceği doktrinde ifade edilmektedir^[12]. Ancak İsviçre Federal Mahkemesi, iş ürünlerinin sadece tevdi edilmiş olmasını

11. HD, 8.5.2000, E.3080/4008; Y. 11. HD, 4.3.1999, E.9757/K.1792 (Erdil, s. 279 vd.).

[8] TTK m. 55 gerekçesi.

[9] Pedrazzini, Mario M./Pedrazzini, Federico A., Unlauterer Wettbewerb – UWG, 2. Auflage, Bern 2002, s. 195 N. 9.24. Ayrıca bkz. "... buharlı ütü makinesinin ihtira Beratı Kanununa göre, patentinin alınmamış olmasının, bunu imal eden davacının makine üzerindeki haklarını Türk Ticaret Kanununun haksız rekabet hükümlerinden yararlanarak korumasına bir engel teşkil etmemesine, ..." [Y. 11. HD, 28.12.1990, E.8343/K.8476 (Eriş, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler–Cilt 1, 4. Baskı, Ankara 2007, s. 964)].

[10] Karahan, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 25. Baskı, Konya 2013, s. 233; Jecklin, s. 108; Oesch, Matthias/Weber, Rolf H./Zäch, Roger/Heizmann, Reto A., Wettbewerbsrecht II Kommentar–VKU, SVKG, VertBek, PüG, BöB, UWG, BGBM und THG, Zürich 2011, s. 428 N. 3.

[11] Jecklin, s. 109.

[12] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 189 N. 9.09; Jecklin, s. 109.

yeterli görmüş ve bunların bir sır veya özellik arz eden orijinalite içermesinin zorunlu olmadığına karar vererek doktrinden ayrılmıştır^[13]. Kanaatimizce, İsviçre Federal Mahkemesi'nin verdiği karar isabetli değildir. Zira bir kimse, serbestçe kullanılabilen bir iş ürünü kendisine tevdi edilmemiş olsaydı ondan yararlanabilecekken sırf kendisine tevdi edilmesi dolayısıyla bu iş ürününden yararlanamayacak olması adil bir çözüm yolu değildir^[14].

Bentte sayılan, 'teklif, hesap veya plan' gibi iş ürünleri örnek kabilinden sayılmıştır^[15]. Teklif, hesap veya plan gibi iş ürünlerinin dışında kalan, fikri mülkiyet haklarından olmayan ve işletme açısından iş, faaliyet veya üretim için önem taşıyan tüm ürünler 'iş ürünü' teriminin kapsamına dâhildir. Mesela, iş akışı şemaları, problem analizleri, üretim hazırlık çalışmalarına ilişkin taslaklar, rapor vs. bu kapsamdadır^[16]. Dolayısıyla, fikri mülkiyet hakları kapsamında değerlendirilmeyen ve işletme açısından iş, faaliyet veya üretim kapsamında değerlendirilen her türlü ürün TTK m. 55/1-c hükmündeki korumadan faydalanabilecektir.

TTK m. 55/1-c,1-2'de, başkasına ait iş ürününün, bundan yararlanan kişiye sözleşme veya önsözleşme kaynaklı verilmesi söz konusudur^[17]. Bu iki düzenlemenin uygulanması açısından, önemli olan iş ürünlerinin, bunlardan yararlanan kişiye verilmesidir^[18]. Yoksa iş ürünlerinden yararlanan kişinin, kendisine tevdi edilmeden iş ürünleri hakkında bilgilenip onlardan yararlanması durumu bu bent kapsamında ele alınmayacaktır. Bentin kapsamına, işçilerin işleri dolayısıyla edindiği tecrübelerden kaynaklanan bilgileri daha sonra başka bir iş yerinde çalışması durumunda söz konusu bilgileri kullanması hali girmemektedir^[19].

Bentte yer alan 'yararlanma' kavramı, ekonomik yarar elde etmeyi ve başkasının emeğiyle, haklı olmadığı halde sonuç almayı ifade etmektedir^[20]. 'Yararlanma', kazanç sağlama amacına yönelik veya mesleki her türlü kullanımı ifade etmekle beraber, kişisel kullanımlar 'yararlanma' kapsamında

[13] BGE vom 18.3.1999, 4C.399/1998 (Jecklin, s. 109 ve sic! 1999, s. 300).

[14] Aynı yönde bkz. Jecklin, s. 110.

[15] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 189 N. 9.06; Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 592 N. 9; Oesch/Weber/Zäch/Heizmann, s. 428 N. 3; Karahan, s. 233.

[16] Karahan, s. 233; Pedrazzini/Pedrazzini, s. 190 N. 9.10; Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 590 N. 9.

[17] Amstutz, Marc/Hofer, Lorenza Ferrari/Vasella, David, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht–Wirtschaftsrechtliche Nebenerlasse: KKG, FusG, UWG und PauRG, 2. Auflage, Zürich 2012, s. 539 N. 1.

[18] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 588 N. 2.

[19] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 591 N. 14; Amstutz/Hofer/Vasella, s. 540 N. 4.

[20] TTK m. 55 gerekçesi. Ayrıca, 'yararlanma', rekabeti ihlal edici bir fiil olarak ortaya çıkmalıdır (David, Lucas/Jacobs, Reto, Schweizerisches Wettbewerbsrecht, 4. Auflage, Bern 2005, s. 104 N. 375).

kabul edilmeyecektir^[21]. Ayrıca TTK m. 55/1-c,1-2 anlamında yararlanmanın gerçekleşmesi, iş ürünlerini tevdi eden kişinin yararlanmaya izin vermemesi durumunda gerçekleşecektir^[22].

II. DOĞRUDAN HAK SAHİBİ TARAFINDAN TEVDİ EDİLMİŞ İŞ ÜRÜNLERİ

Bir kimse, kendisine tevdi edilmiş (emanet edilmiş) teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden yetkisiz olarak yararlanırsa, dürüst ve bozulmamış rekabeti engeller ve haksız rekabete sebebiyet verir (TTK m. 55/1-c,1).

Bu düzenlemenin uygulanması açısından, iki önemli şart söz konusudur. Bunlardan ilki, teklif, hesap veya plan gibi iş ürünlerinin emanet olarak bırakılmasıdır. Yani bu iş ürünleri, hukuka aykırı olarak ele geçirilmiş değildir^[23]. Hükümdeki 'emanet verilme' kavramını iş ürünlerinin sadece saklanması için verilmesi değil, aynı zamanda hak sahibinin kendi iradesiyle ve fakat yararlanılmaması koşuluyla verilen tüm ihtimaller açısından ele almak gerekmektedir^[24]. Mesela, aralarında sözleşme ilişkisi kurulması gündemde olan bir kişiye (dem potentiellen Vertragspartner) sözleşme teklifi sunulması. Söz konusu örnek özellikle, lisans veya eser teslim sözleşmeleri (Lizenz- oder Werklieferungsverträge) açısından söz konusu olabilecektir. Bunun dışında, inşaat ve makine işleri veya yazılım geliştirilmesi alanları da örnek verilebilir. Ancak sadece düşünce aşamasında kalmış ve herhangi bir çalışma yapılmamış fikirler bu kapsamda kabul edilmez^[25]. Bu arada taraflar arasında iş ürünlerinin emanet edilmesine dair anlaşma da söz konusu olabilir^[26]. Önemli olan, iş ürünlerini tevdi eden kişinin tevdi ettiği kişiye tanıdığı yetkililerdir. Bu yetkiler arasında söz konusu ürünlerden yararlanma yetkisi yoksa ilk şart sağlanmış olacaktır.

Diğer şart ise, emanet edilen iş ürünlerinin yetkisiz olarak, yani iş ürünlerinin sahibi olan kişinin, emanet ettiği kişiye bu noktada herhangi bir hak veya yetki tanımadığı halde kullanılması veya yararlanılmasıdır^[27]. Dolayısıyla bu noktada

[21] David/Jacobs, s. 104 N. 375; Oesch/Weber/Zäch/Heizmann, s. 428 N. 5.

[22] Jecklin, s. 110.

[23] Karahan, s. 234.

[24] Karahan, s. 234.

[25] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 190 N. 9.10.

[26] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 593 N. 19.

[27] Nitekim vedia (saklama-emanet) sözleşmesi açısından, saklayan, kendisine teslim edilen malı, saklatanın izni olmadıkça kullanamaz (TBK m. 563/1). Bu yasağa aykırı davranılması durumunda saklayan, saklatana uygun bir kullanım bedeli ödemekle yükümlü olduğu gibi, kullanmamış olsaydı bile bu zararın doğacağını ispat etmedikçe, beklenmedik halden doğacak zararlardan da sorumlu olur (TBK m. 563/2).

güveni kötüye kullanma durumu da ortaya çıkmaktadır^[28]. Kanaatimizce bu durumda, şartları olduğu takdirde iş ürünlerini yetkisiz kullanan kişi aleyhine cezai takibat yoluna da gidilebilecektir (bkz. TCK m. 155).

III. DOĞRUDAN HAK SAHİBİ TARAFINDAN TEVDİ EDİLMEMİŞ İŞ ÜRÜNLERİ

Bir kimse, kendisine hak sahibi tarafından değil, ama başka bir kişi tarafından verilen veya sağlanan, üçüncü kişilere ait teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden, bunların kendisine yetkisiz olarak tevdi edilmiş veya sağlanmış olduğunu bilmesi gerektiği halde, bu iş ürünlerinden yararlanması durumunda haksız rekabete sebebiyet verecektir (TTK m. 55/1-c,2). Kanun koyucu bu hükümle özellikle, teklif, hesap veya plan gibi bir kişiye emanet edilmiş iş ürünlerinin, emanet edilen kişi tarafından başka bir işletmeye veya kişiye verilmesini engellemeyi amaçlamaktadır^[29].

Bu hüküm açısından üç şartın mevcudiyeti söz konusudur. Bu şartlardan ilki, iş ürünleri, yetkisiz kullanan kişiye doğrudan bu ürünlerin sahibi tarafından değil, üçüncü bir kişi tarafından tevdi edilmiş veya sağlanmış olmalı ve üçüncü kişinin bu ürünleri tevdi etme veya sağlama konusunda yetkisi bulunmamalıdır^[30]. Diğer şart, yetkisiz kullanımda bulunan kişi, iş ürünlerinin yetkisiz üçüncü kişilerce tevdi edildiğini veya sağlandığını bilmeli veya bilmesi gerekmektedir. Bu açıdan iş ürünlerinin yetkisiz kişilerce tevdi edildiği veya sağlandığı durumunu bilme veya bilinmesi gerekli olma durumunu ispat yükü iddia eden üzerindedir (TMK m. 6). Bu konuda TTK m. 18/3'te düzenlenen basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü de göz önünde bulundurulabilecektir^[31]. Son şart ise, kendisine yetkisiz olarak tevdi edilen veya sağlanan iş ürünlerinin kullanılması veya onlardan yararlanılmasıdır. Bu üç şartın gerçekleşmesiyle iş ürünleri tevdi edilen veya sağlanan kişi dürüstlük kuralına aykırı davranmış olacak ve haksız rekabet meydana gelecektir.

[28] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 590 N. 9.

[29] Oesch/Weber/Zäch/Heizmann, s. 428 N. 7.

[30] İş ürünlerinin üreticisi veya sahibi, bu ürünlerin tevdi edilmesini daha sonradan açıkça veya zımnî bir şekilde onaylayabilecektir.

[31] Karahan, s. 235. Ancak bilindiği gibi, TTK m. 18/3'ün uygulanabilmesi için, yetkisiz kullanımda bulunan kişi, tacir, tacir sayılan veya tacir gibi sorumlu olan bir kişi olmak zorundadır.

IV. PAZARLANMAYA HAZIR OLAN VE ÇOĞALTILIP YARARLANILAN İŞ ÜRÜNLERİ

A. Genel Olarak

Bir kişinin, kendisinin uygun katkısı olmaksızın başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp^[32] onlardan yararlanması haksız rekabete sebebiyet verecektir (TTK m. 55/1-c, 3). Bu düzenleme, TTK m. 55/1-c,1-2'den farklı olarak güveni kötüye kullanmadan türememekte, başka şartların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır^[33].

TTK m. 55/1-c,3, başkasına ait piyasaya sürülmeye (pazarlanmaya) hazır çalışma ürünlerini modern üretim teknikleriyle daha az maliyetle çoğaltıp, zamandan ve sermayeden tasarruf elde ederek ilk üreten kişiye karşı haksız rekabet avantajı sağlanmasını önlemeyi amaçlamaktadır^[34].

B. Çalışma Ürünü

TTK m. 55/1-c,3'te çalışma ürünlerinden söz edilmiş, ancak örnek kabilinden de olsa çalışma ürünlerinin neler olduğuna değinilmemiştir. TTK m. 55/1-c,1-2'den farklı olarak, çalışma ürünleri, teklifler veya taslaklar gibi ön aşamayı değil, aksine bu aşamayı geçmiş ve tamamlamış piyasada kullanıma uygun ürünleri ifade etmektedir. Bu düzenlemenin kapsamına pazarlanabilir veya piyasası olan (nihai ürünlerin elde edildiği ara ürünler de dâhil olmak üzere) her türlü çalışma ürünü girmektedir^[35]. Ayrıca sadece maddi değil, gayri maddi ürünler de kapsama dâhil edilebilecektir^[36]. Çalışma ürünü niteliğinde olmayan hizmet edimleri^[37], fikirler ve taslaklar ise bu kapsamda kabul edilmeyecektir^[38].

İsvHRK m. 5 gerekçesinde, bu bendin önceki iki bentten farklı olarak, teklif, hesap veya plan gibi örneklerin verilmediği, zira bu hüküm açısından

[32] Bentte kullanılan 'devralma' ibaresi, taraflar arasında sanki bir hukuki işlem varmış izlenimi uyandırmaktadır. Ancak buradaki 'devralma' herhangi bir hukuki işlem sonucunda gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla buradaki 'devralma'yı, kişinin çalışma ürünlerini çoğaltıp, onları kendi nezdine alması olarak anlamak gerekmektedir. Düzenlemenin mehzazında, 'devralma, alma, teslim alma' anlamlarına gelen 'Übernahme' ibaresi kullanılmıştır.

[33] Jecklin, s. 119.

[34] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 588 N. 3; Pedrazzini/Pedrazzini, s. 193 N. 9.19.

[35] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 193 N. 9.20; Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 594 N. 23; Amstutz/Hofer/Vasella, s. 540 N. 6.

[36] Jecklin, s. 120.

[37] Hizmet edimleri açısından İsviçre Federal Mahkemesi de aynı yönde karar vermiştir [bkz. BGE 117 II 199/E 2a/ee (Amstutz/Hofer/Vasella, s. 540 N. 6)].

[38] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 595 N. 23.

daha çok, ses ve video kayıtları, teknik ürünler, bilgisayar programları ve basılı ürünler gibi çalışma ürünlerinin söz konusu olduğu belirtilmiştir^[39].

Nihayet, yukarıda da belirtildiği gibi, bent kapsamındaki çalışma ürünlerinin özel olarak korunup korunmaması da önem arz etmemektedir^[40]. Çalışma ürünleri özel kanunlar tarafından da korunmaktaysa bu özel kanunlar aracılığıyla doğrudan bir koruma talep edilebileceği gibi, TTK m. 55/1-c,3'ten kaynaklanan dolaylı bir koruma da sağlanabilecektir^[41].

C. Şartlar

TTK m. 55/1-c,3'ün uygulanması açısından üç şart söz konusudur. Bu şartlardan ilki, başkasına ait çalışma ürünlerinden yararlanan kişinin, bu ürünler üzerinde uygun bir katkısının olmamasıdır. Dolayısıyla, ürünler üzerinde uygun katkısı olan kişi, bu ürünler başkasına ait olsa da söz konusu pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma imkânlarıyla devralıp yararlanabilecektir^[42]. Çalışma ürünleri üzerinde, uygun bir katkının olup olmadığı, yargı aşamasında somut olaya göre değerlendirilecektir. Yani, 'uygun katkı (angemessener Aufwand)' her somut olay açısından farklılık gösterebilecektir^[43]. Bu açıdan, söz konusu ürünlerde uygun katkısı olduğunu iddia eden kişi iddiasını ispat etmekle yükümlüdür (TMK m. 6). Hâkim bu durumda, çalışma ürünleri üzerinde söz konusu kişilerin katkılarını karşılaştıracaktır. Bu karşılaştırma, hem ürünlere yapılan giderleri hem de hesaplanabilir çalışma saatlerini kapsamaktadır^[44]. Çalışma ürünlerini devralan kişinin, ürünler üzerinde tamamlama, iyileştirme veya diğer türlü değişiklikler yapmaya yönelik katkısının olması da söz konusu olabilir. Bunun dışında, devralan kişinin çalışma ürünlerinin pazarlanmaya hazır hale getirilebilmesi için yapılması gerekli masraflar da göz önünde bulundurulmalıdır^[45].

İkinci bir şart, söz konusu çalışma ürünlerinin pazarlanmaya hazır halde olması gerekliliğidir. Eğer çalışma ürünleri, kullanılmaya hazır durumda ve başka bir katkı yapılmasına gerek olmayacak şekilde ise pazarlanmaya hazır olduğu anlamına gelir^[46]. Bu ürünler henüz pazarlanmaya hazır değilse ya da piyasadan

[39] Botschaft, s. 1071. Ayrıca bkz. Oesch/Weber/Zäch/Heizmann, s. 428 N. 8; Pedrazzini/Pedrazzini, s. 194 N. 9.21. Ancak bilgisayar programları açısından, bilgisayar programının kendisinin değil, bu program üzerinde ortaya çıkmış veri sağlayıcılarına ait çalışma ürünlerinin bulunduğu ifade edilmektedir (Pedrazzini/Pedrazzini, s. 194 N. 9.21).

[40] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 595 N. 23; Jecklin, s. 120.

[41] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 195 N. 9.24.

[42] Karahan, s. 235.

[43] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 196 N. 9.26.

[44] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 198 N. 9.31.

[45] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 198 N. 9.32.

[46] Amstutz/Hofer/Vasella, s. 540 N. 6.

ithal edilebilen, piyasada bulunan çalışma ürünleri ise, bu hükmün uygulanması söz konusu olamayacaktır. Ayrıca, çalışma ürünlerinin resimlerinden veya karmaşık ve teknik aletlere ilişkin kullanım kılavuzlarından gerçekleştirilen çoğaltmalar da koruma kapsamındaki çalışma ürünleri olarak değerlendirilir^[47].

Son şart ise, çalışma ürünlerinin teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınip (*Übernahme mittels technischer Reproduktionsverfahren*)^[48] onlardan yararlanılmış olunmalıdır. Yani bir çalışma ürünü, teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınmış, ancak bunlardan yararlanılmamışsa bu düzenleme kapsamında haksız rekabet hali ortaya çıkmayacaktır. Zira bu durumda, TTK m. 55/1-c,3 açısından rekabeti etkileyen herhangi bir davranış söz konusu değildir^[49]. Bu anlamda ‘yararlanma’, söz konusu çalışma ürünlerinin rekabet ortamında mesleki veya kâr amaçlı kullanılması anlamına gelmektedir, yoksa kişisel kullanımlar ‘yararlanma’ olarak değerlendirilmez. Ayrıca ‘yararlanma’, çalışma ürünlerinin, satılması, kullanım hakkının devri (mesela, kira ve leasing) ve diğer türlü piyasaya sürülme durumlarını içinde barındırmaktadır^[50].

Öngörülen düzenleme açısından tartışılan nokta, çalışma ürünlerinden yararlanmanın ve devralmanın, yetkisiz yararlanan kişi tarafından doğrudan mı yoksa dolaylı olarak mı gerçekleşmesi gerektiğine ilişkindir. İsviçre Federal Mahkemesi ve doktrin, çalışma ürünlerinden doğrudan doğruya yararlanmanın gerekli olduğunu ifade etmektedir^[51].

Bunun dışında önem arz eden diğer bir konu, başkasına ait çalışma ürününün, dış görünüşü dışında bütün ayrıntılarıyla uyuşacak ve hemen hemen aynı işlevi sağlayacak hale getirilecek ölçüde taklit edilmesidir. Doktrin ve İsviçre Federal Mahkemesi bu durumda, ‘aynen taklit (*sklavische Nachahmung*)’^[52] olduğuna işaret etmektedir. Böyle bir taklit için Federal Mahkeme ve doktrinde baskın çoğunluk, ürünün kalitesinde veya menşesinde aldatmaya yol açmadığı

[47] David/Jacobs, s. 105 N. 379.

[48] Dolayısıyla, teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınamayan çalışma ürünlerinin bu hüküm kapsamına girmesi söz konusu değildir. Belirtmek gerekir ki, bentte teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınma şartının öngörülmesi bazı yazarlarca, bendin uygulama alanını kısıtladığı gerekçesiyle eleştirilmektedir (bkz. Jecklin, s. 127 ve orada dpn. 650’de anılan yazar).

[49] Jecklin, s. 122.

[50] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 200 N. 9.42; Jecklin, s. 122. Çalışma ürünlerinden yararlanma durumuna, özellikle, bilgisayar yazılımı ve elektronik endüstrisi alanlarında rastlanılmaktadır (Pedrazzini/Pedrazzini, s. 200-201 N. 9.44).

[51] BGE 131 III 384, 391 (Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 596 N. 26); Jecklin, s. 112; Amstutz/Hofer/Vasella, s. 540 N. 6.

[52] Bkz. Pedrazzini/Pedrazzini, s. 112.

müddetçe, İsvHRK m. 5 (TTK m. 55/1-c) hükmünün ihlal edilmediğini ifade etmektedirler^[53].

Bentte, teknik çoğaltma yöntemleriyle kastedilen, çalışma ürünlerini aynı olacak şekilde kopyalamaya yarayan her türlü yöntemdir. Kanun koyucu, kopyalama işleminin gerçekleştirileceği cihazı teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurarak belirlememiştir^[54].

V. BENDE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI

TTK m. 55/1-c bendi kapsamında mağdur olan kişiler, TTK m. 56'da tanımlanan korumadan yararlanabileceklerdir. Ancak buradaki mağduriyet, ilgili iş kolunda yer alan ve zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalan herkesi kapsamamakta, TTK m. 56 kapsamında talep hakkına sahip olan kişileri kapsamaktadır^[55]. Dolayısıyla, TTK m. 56 vd.'nda yer alan sorumluluğa ilişkin hükümler doğal olarak TTK m. 55/1-c açısından da uygulanacaktır.

[53] BGE 92 II 202; BGE 95 II 470; BGE 113 II 77 (Jecklin, s. 112). Belirtmek gerekir ki, böyle bir durumda haksız rekabete ilişkin diğer hükümler veya özel kanunlar çerçevesinde koruma talebi söz konusu olabilecektir.

[54] Pedrazzini/Pedrazzini, s. 197 N. 9.28; Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 598 N. 33.

[55] Jung/Spitz/Birkhäuser, s. 600 N. 38.

SONUÇ

TTK m. 55/1-c hükmü, haksız rekabet hukukundaki gelişmeleri Türk hukuk sistemine kazandıran olumlu düzenlemelerdendir. Zira haksız rekabet hukukunda geçerli olan emek ilkesinin bir yansımasıdır ve uygulamaya yol gösterici niteliktedir. Bentte ‘iş ürünü’ ve ‘çalışma ürünü’ olmak üzere iki ayrı kavram kullanılmıştır. Her iki kavram farklı ürünleri kapsamaktadır. İş ürünleri, teklif, hesap ve plan gibi fikri mülkiyet hakları sayılmayan ürünleri ifade ederken; çalışma ürünleri, teklif veya taslak gibi hazırlık aşamasındaki ürünleri değil, piyasada kullanılmaya uygun ürünleri belirtmektedir. Ayrıca çalışma ürünleri, birer fikri mülkiyet hakkı, yani özel olarak korunan bir hak da olabilecektir.

TTK m. 55/1-c’de sınırlı olmayacak nitelikte üç hal sayılmış ve bunların gerçekleşmesi açısından ayrı ayrı şartlar öngörülmüştür. Bu şartlardan birinin dâhi gerçekleşmemesi, bu bent kapsamında haksız rekabet fiilinin gerçekleşmesini engeller. Uygulamada özellikle TTK m. 55/1-c,3 açısından, çalışma ürünleri üzerinde, bunlardan yararlanan kişinin uygun bir katkısının olup olmadığı dikkatle incelenmelidir.

Son olarak, TTK m. 55/1-c hükmü, iş ürünlerine veya çalışma ürünlerine yönelik doğrudan bir koruma sağlamamaktadır. Düzenlemede engellenmeye çalışılan husus, başkalarının iş veya çalışma ürünlerinden bentte belirtilen şartlar çerçevesinde, yetkisiz veya haksız olarak yararlanmadır.

KAYNAKÇA

- Amstutz, Marc/Hofer, Lorenza Ferrari/Vasella, David, Handkommentar zum Schweizer Privatrecht–Wirtschaftsrechtliche Nebenerlasse: KKG, FusG, UWG und PauRG, 2. Auflage, Zürich 2012.
- Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2013.
- David, Lucas/Jacobs, Reto, Schweizerisches Wettbewerbsrecht, 4. Auflage, Bern 2005.
- Erdil, Engin, Haksız Rekabet Hukuku, İstanbul 2012.
- Eriş, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler–Cilt 1, 4. Baskı, Ankara 2007.
- Göksoy, Yaşar Can, Yeni Alman Haksız Rekabet Kanunu ve Haksız Rekabet Alanında Getirdiği Yenilikler, DEÜHFD 2007, C. 9 S. 2, s. 143-174.
- Jecklin, Barbara, Leistungsschutz im UWG?, Bern 2003.
- Jung, Peter/Spitz, Philippe/Birkhäuser, Simone Brauchbar, Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG), Bern 2010.
- Karahan, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 25. Baskı, Konya 2013.
- Kendigelen, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- Oesch, Matthias/Weber, Rolf H./Zäch, Roger/Heizmann, Reto A., Wettbewerbsrecht II Kommentar–VKU, SVKG, VertBek, PüG, BöB, UWG, BGBM und THG, Zürich 2011.
- Pedrazzini, Mario M./Pedrazzini, Federico A., Unlauterer Wettbewerb – UWG, 2. Auflage, Bern 2002.

